

بررسی مدل معادلات ساختاری حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی با اعتیاد به اینترنت: با نقش واسطه‌ای سرمایه اجتماعی

تاریخ پذیرش: 1399/03/27

تاریخ دریافت: 1399/01/12

ابراهیم عثمانی¹، اسماعیل سلیمانی²، شیرین زینالی³

از صفحه 101 تا 122

چکیده

زمینه و هدف: اعتیاد به اینترنت، سازه‌ای گسترده است که شامل بازی اینترنتی و سایر اشکال استفاده‌ی اعتیادی از اینترنت می‌شود. هدف از پژوهش حاضر بررسی برازش مدل معادلات ساختاری حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی با اعتیاد به اینترنت با نقش واسطه‌ای سرمایه اجتماعی هست.

روش‌شناسی: روش تحقیق حاضر همبستگی از نوع مدل معادلات ساختاری هست. جامعه آماری در این تحقیق شامل کلیه دانشجویان دانشگاه پیام نور واحد مهاباد در سال تحصیلی 1398-99 هست و نمونه آماری 205 دانشجو از دانشگاه پیام‌نور واحد مهاباد می‌باشند که با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های اعتیاد به اینترنت یانگ (1998)، رضایت از زندگی دینر و لارسون (1985)، حمایت اجتماعی ادراک شده زایمت و همکاران (1988) و سرمایه اجتماعی ناهاپیت و گوشال (1998) استفاده شد. جهت تحلیل داده‌ها از روش همبستگی و تحلیل مسیر با نرم‌افزار spss و Amos استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین حمایت اجتماعی ادراک شده ($r=-0/92$)، رضایت از زندگی ($r=-0/86$) و سرمایه اجتماعی اعتماد ($r=-0/81$) و سرمایه اجتماعی همدلی ($r=-0/88$) با اعتیاد به اینترنت رابطه وجود دارد ($p<0/001$). نتایج تحلیل مدل‌سازی نشان داد مسیرهای غیرمستقیم رضایت از زندگی و سرمایه اجتماعی به اعتیاد به اینترنت از طریق حمایت اجتماعی ادراک شده دارای برازش ($RMSEA=0/07$) و ($CFI=0/99$) می‌باشند.

نتیجه‌گیری: در مفهوم اعتیاد به اینترنت، باید رضایت از زندگی، سرمایه اجتماعی و حمایت اجتماعی ادراک شده مدنظر قرار گیرد و با توجه به نتایج پژوهش حاضر می‌توان عنوان نمود میزان پایین روابط مطلوب با خانواده، دوستان و رضایت از زندگی با افزایش میزان اعتیاد به اینترنت در جوانان مرتبط است.

واژه‌های کلیدی: اعتیاد به اینترنت، حمایت اجتماعی ادراک شده، رضایت از زندگی و سرمایه اجتماعی.

1- دانش آموخته روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: ibrahimosmani1991@gmail.com

2- دانشیار، گروه روانشناسی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. رایانامه: e.soleimani@urmai.ac.ir

3- استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران (نویسنده مسئول). رایانامه: sh.zeinali@urmai.ac.ir

اینترنت در ابتدا به عنوان وسیله‌ای جهت دستیابی به روابط و مکاتبات محرمانه بود، سپس به وسیله‌ای ضروری در زندگی تبدیل شد. استفاده از اینترنت برای جوانان و نوجوانان هم در درجه اول وسیله‌ای جهت تفریح و اجتماعی شدن بود. زمانی که استفاده از اینترنت همگانی شد مسئله‌ی استفاده آسیب‌زا از اینترنت توجه همگان را به خود جلب نمود یکی از مشکلات دسترسی آسان و ارزان قیمت به اینترنت، اعتیاد مجازی است (پاشایی و توکلی، 334:1387).

اعتیاد به اینترنت¹، سازه‌ای گسترده است که شامل بازی اینترنتی و سایر اشکال استفاده‌ی اعتیادی از اینترنت (مثل دانلود اعتیادی، استفاده‌ی افراطی از سایت‌های مربوط به شبکه‌های اجتماعی و خرید آنلاین اعتیادی) می‌شود. شیوع این اختلال، از یک درصد تا 36/7 درصد گزارش شده است. این تفاوت احتمالاً به دلیل میزان متغیر دسترسی به اینترنت در کشورهای مختلف، تعاریف متعدد اعتیاد به اینترنت و ابزارهای تشخیصی متفاوت است (هو² و همکاران، 145:2014). در پسران شیوع بیشتر این اختلال گزارش شده است (وادلین³ و همکاران، 10:2016). اگرچه مفاهیمی چون «اعتیاد به تکنولوژی»⁴ در نوشته‌های گرینفیلد⁵ (1384) و «اعتیاد به رایانه»⁶ در آثار شاتون⁷ (1991) مورد مطالعه قرار گرفته‌اند؛ اما «اعتیاد به اینترنت»؛ اصطلاحی است که اولین بار به وسیله‌ی یانگ⁸ (238:1998) مطرح گردید. این اختلال با عناوین متفاوتی از قبیل «وابستگی رفتاری به اینترنت»⁹، «استفاده مرضی از اینترنت»، «استفاده مشکل‌زا از اینترنت»¹⁰، «استفاده‌ی بیش‌ازحد¹¹ از اینترنت»، «سوءاستفاده از

1- Internet Addiction

2- Ho

3- Vadlin

4- Technological Addiction

5- Grinfield

6- Computer Addiction

7- Shatton

8- Yang

9- Internet Behavior

10- Problematic Internet USE (PIU)

11- Excessive

اینترنت¹ و «اختلال اعتیاد به اینترنت» معرفی می‌شود؛ اما عناوین اختلال به اینترنت و استفاده‌ی مرضی از اینترنت در نوشته‌های اخیر کسانی چون یانگ و دیوس²، کاپلان³، گلدبرگ⁴، گر و هول⁵ و گریفیتز⁶ بیشتر از عناوین دیگر بکار رفته است. به‌طور کلی این اختلال را می‌توان به‌عنوان نوعی استفاده از اینترنت که بتواند مشکلات روان‌شناختی، اجتماعی درسی و یا شغلی در زندگی فرد ایجاد کند، تعریف کرد (امیدوار و صارمی، 121:1389).

ظهور اعتیاد به اینترنت به عنوان یک اختلال اولین بار در سال 1995 توسط گلدبرگ مطرح شد و در سال 1966 توسط یانگ توسعه یافت. وابستگی به اینترنت را اعتیاد مدرن نام‌گذاری کرده‌اند. تحقیقات نشان داده‌اند که بین اعتیاد به اینترنت و احساس بیگانگی از خود و ابعاد آن و همچنین با ویژگی‌های شخصیتی درون‌گرا و دارای رفتارهای احساسی ارتباط واضحی دیده می‌شود. در کاربران معتاد شدید، بهره‌جویی از گفت‌وگوی اینترنتی سه برابر کاربران معمولی است و هرچه از حالت طبیعی اعتیاد در کاربران پیش می‌رویم، بهره‌جویی از فیلم، موسیقی، بازی و گفت‌وگوی اینترنتی بیشتر می‌شود (صالحی و نعیم یآوری، 25:1393).

بنابراین عوامل متعددی در اعتیاد به اینترنت نقش دارند که از بین این عوامل می‌توان به حمایت اجتماعی ادراک شده⁷، رضایت از زندگی⁸ و سرمایه اجتماعی⁹ اشاره نمود. حمایت اجتماعی ادراک شده به معنای ارزیابی شناختی فرد از محیط و روابط او با دیگران است (استرتر و فرانکلین¹⁰، 1992؛ نقل از فاندی و یعقوبی، 70:1387). رضایت از زندگی به عنوان یکی از مؤلفه‌هایی به‌زیستی درونی شامل نگرش فرد، ارزیابی عمومی وی نسبت به کلیت زندگی خود و یا برخی از جنبه‌های زندگی، همچون زندگی

1- Internet Abuse

2- Davis

3- Kaplan

4- Goldberg

5- Grohol

6- Griffiths

7- Perceived Social Support

8- Life Satisfaction

9- Social Capital

10- Streeter & Franklin

خانوادگی و تجربه آموزشی است (کیز، شموتکین و ریف¹، 2002:1008). و همچنین سرمایه اجتماعی به طور خلاصه عبارت است از منابع حاصل از روابط و سازمان اجتماعی که افراد را در رسیدن به اهدافشان کمک می‌کند (لین و اریکسون²، 2008:107). بنابراین هدف از انجام پژوهش این است که آیا حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی با نقش واسطه‌ای سرمایه اجتماعی قادر به پیش‌بینی با اعتیاد به اینترنت است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اعتیاد به اینترنت

مهمترین تغییراتی که اینترنت به وجود آورده؛ تبدیل جهان به یک دهکده جهانی است و همزمان با دسترسی گسترده‌ی افراد به اینترنت، نوع جدیدی از اعتیاد یعنی اعتیاد به اینترنت رواج یافته که با علائمی از قبیل افسردگی، کج خلقی، احساس تنهایی، اضطراب، ناآرامی و ... همراه است (ستارسویچ³، 2019:655). اعتیاد به اینترنت، سازه‌ای گسترده است که شامل بازی اینترنتی و سایر اشکال استفاده‌ی اعتیادی از اینترنت (مثل دانلود اعتیادی، استفاده‌ی افراطی از سایت‌های مربوط به شبکه‌های اجتماعی و خرید آنلاین اعتیادی) می‌شود. شیوع این اختلال، از یک درصد تا 36/7 درصد گزارش شده است. این تفاوت احتمالاً به دلیل میزان متغیر دسترسی به اینترنت در کشورهای مختلف، تعاریف متعدد اعتیاد به اینترنت و ابزارهای تشخیصی متفاوت است (هو و همکاران، 2015:145). در پسران شیوع بیشتر این اختلال گزارش شده است (وادلین و همکاران، 2016:9). اعتیاد به اینترنت که به عنوان نوعی وابستگی رفتاری و با ناتوانی در کنترل تکانه‌های مرتبط با استفاده از اینترنت، شناخته می‌شود (چن⁴ و همکاران، 2019:508)، این اختلال ویرایش پنجم راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی در سال 2013، به عنوان یک طبقه تشخیصی رسمی مطرح شد (انجمن

1- Keyes, Shmotkin & Ryff
2- Lin & Erickson
3- Starcevic
4- Chen

روان‌پزشکی آمریکا¹، (574:2013). اما انجمن روان‌پزشکی آمریکا معیارهای هفتگانه‌ای را مشخص کرده است که بر اساس آن، چنانچه حداقل 3 مورد از علائم زیر در طول یک دوره 12 ماهه در فرد دیده شود، می‌توان این اختلال را به فرد نسبت داد. 1- عدم تحمل نسبت به استفاده از رایانه و اینترنت: افزایش میزان استفاده از رایانه و اینترنت به منظور کسب رضایت قبلی؛ 2- علائم ترک: احساس بی‌قراری، بدخلقی و عصبانیت در هنگام تلاش برای قطع یا کم کردن استفاده از رایانه و اینترنت؛ 3- استفاده از رایانه و اینترنت بیشتر از آنچه برنامه‌ریزی شده است؛ 4- دروغ گفتن به دوستان و اعضای خانواده در مورد زمان استفاده از رایانه و اینترنت؛ 5- کاهش فعالیت‌های اجتماعی، شغلی و تفریحی به دلیل استفاده از رایانه و اینترنت؛ 6- تداوم استفاده با وجود آگاهی از آثار منفی آن؛ 7- نداشتن توانایی برای مهار خود در استفاده از اینترنت و رایانه.

حمایت اجتماعی ادراک شده

عوامل گوناگونی در گرایش افراد به اینترنت نقش دارند که یکی از این عوامل اجتماعی مرتبط با اعتیاد به اینترنت حمایت اجتماعی ادراک شده است (کیارنز و ویتلی²، 861:2019). مفهوم حمایت اجتماعی ادراک شده به معنای ارزیابی شناختی فرد از محیط و روابط او با دیگران است. البته نظریه‌پردازان حمایت اجتماعی بر این امر تأکید دارند که همهٔ روابطی که فرد با دیگران دارد، حمایت اجتماعی محسوب نمی‌شود؛ مگر آنکه فرد آن روابط را به عنوان منبعی در دسترس یا مناسب برای رفع نیاز خود ادراک کند (استریتیر و همکاران، 1992؛ به نقل از قانددی و یعقوبی، 71:1387). حمایت اجتماعی به عنوان قوی‌ترین و نیرومندترین نیروی مقابله‌ای برای مواجهه‌ی موفقیت‌آمیز و آسان فرد در زمان درگیری با شرایط تنش‌زاست و تحمل مشکلات را برای فرد تسهیل می‌کند (لی و یبارا³، 455:2017). به طور کلی حمایت اجتماعی ادراک شده شامل حمایت عاطفی، حمایت ابزاری و حمایت اطلاعاتی است. حمایت عاطفی شامل ابزار عشق و محبت، مراقبت و نگهداری، احترام قائل شدن، اطمینان و قوت قلب مجدد، اعتماد، همدردی و توجه است، حمایت ابزاری شامل تأمین کالاها، وسایل و تجهیزات،

1- American Psychological Association (APA)

2- Kearns & Whitley

3- Lee & Ybarra

پول، زمان یا تلاش برای همکاری با وظایف یا فعالیت‌ها است و حمایت اطلاعاتی، نحوه برقرار کردن ارتباط در مورد حقایق یا نقطه نظرات مرتبط با نیازهای یک فرد، پیدا کردن منابع اطلاعات، مطلع‌سازی در مورد خدمات و تکنیک‌های موجود و ارائه توصیه و پیشنهادها است (عباسی، 1396:55).

اصولاً اعتیاد به اینترنت در بافت اجتماعی و مجازی رخ می‌دهد. حمایت اجتماعی در برگیرنده سه نوع حمایت مثبت از سوی خانواده، دوستان و دیگران مهم در زندگی فرد است و چنانچه فرد از مجموع این حمایت‌ها یا یکی از آن‌ها محروم شود، احتمال گرایش به سوی اعتیاد به اینترنت در فرد افزایش می‌یابد. همچنین، می‌توان گفت که اعتیاد یک مسئله خانوادگی است و هنگامی که خانواده یا یکی از وابستگان دچار اعتیاد به اینترنت می‌شوند، استرس بالایی را تجربه می‌کنند. از سوی دیگر، با توجه به نظریه‌های اجتماعی و رفتاری، از بعد عوامل اجتماعی تأثیرگذار در گرایش به اعتیاد به اینترنت، دوستان و همسالان را به‌عنوان عامل عمده گرایش به سمت رفتارهای مخاطره‌آمیز و ناسالم می‌دانند (دی‌میدوس¹ و همکاران، 2016:66). همچنین حمایت اجتماعی ادراک شده همانند سپری علیه اعتیاد به اینترنت عمل می‌کند، بنابراین می‌توان گفت وجود حمایت اجتماعی ادراک شده می‌تواند هم در پیش‌بینی‌پذیری و هم در درمان اعتیاد به اینترنت نقش داشته باشد (دیویس و جیسون²، 2005:261) و بنابراین می‌توان گفت که روابط اجتماعی با اعتیاد به اینترنت نقش رابطه دارد (برالوسکیا³ و همکاران، 2019:167).

رضایت از زندگی

رضایت از زندگی یک فرایند داورى است که افراد، کیفیت زندگی خود را بر اساس مالک‌های منحصر به فرد خود ارزیابی می‌کنند. رضایت از زندگی، یک صفت عینی و پایدار نیست؛ بلکه به تغییرات موقعیتی، حساس بوده و بر اساس برداشت و دیدگاه خود افراد در نظر گرفته می‌شود (شیخی و همکاران، 1390:16). رضایت از زندگی به عنوان یکی از مؤلفه‌هایی به‌زیستی درونی شامل نگرش فرد، ارزیابی عمومی وی نسبت به

1- Diomidous

2- Davis & Jason

3- Brailovskaia

کلیت زندگی خود و یا برخی از جنبه‌های زندگی، همچون زندگی خانوادگی و تجربه آموزشی است (کیز و همکاران، 2002:1223). رضایت از زندگی دلالت بر آن دارد که چگونه مردم واقعاً رشد می‌کنند و یک ارزیابی کلی از زندگی را فراهم می‌کند که بازتاب افکار، شرایط و توانایی‌هاست (وینهون¹، 2003:129). مطابق نظر کریزبرگ رضایت یا نارضایتی از بخشی از زندگی به سایر بخش‌های زندگی تعمیم می‌یابد و آن بخش را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. بر طبق تئوری سرایت، داشت افرادی که در یک زمینه محروم می‌شوند بدون جبران و اصلاح رضایت در آن بخش، نارضایتی خود را از یک محدوده به محدوده دیگر تعمیم می‌دهند. در مقابل رضایت یک بخش از زندگی مانند درآمد باعث خواهد شد تا این خشنودی سایر ابعاد زندگی فرد را تحت تأثیر قرار داده و به نوعی خشنودی از آن بخش‌ها در فرد به وجود بیاورد (صفدری، 1374؛ به نقل از فرجی و خادمیان، 1392:92). به نظر می‌رسد رضایت از زندگی بالا می‌تواند عامل پیشگیری در برابر نگرش به اعتیاد نوجوانان باشد (تاناکا² و همکاران، 2014:2) و رضایت از زندگی با گرایش به اعتیاد مرتبط باشد است (بلاچینو³ و همکاران، 2019:793).

سرمایه اجتماعی

یکی از متغیرهای مرتبط با اعتیاد به اینترنت، سرمایه اجتماعی است که به طور خلاصه عبارت است از منابع حاصل از روابط و سازمان اجتماعی که افراد را در رسیدن به اهدافشان کمک می‌کند (لین و اریکسون، 2008:107). سرمایه اجتماعی، مجموعه هنجارهای موجود در سیستم‌های اجتماعی است که موجب ارتقاء سطح همکاری اعضای آن جامعه گردیده و موجب پایین آمدن سطح هزینه‌های تبادلات و ارتباطات می‌گردد (علوی، 116:1380). اصطلاح سرمایه به ثروت انباشته به خصوص آنچه برای تولید ثروت بیشتر بکار می‌رود، اطلاق می‌شود. سرمایه، موجودی پول، متعلق به یک فرد و یا موسسه است که ممکن است برای کسب درآمد و نه به قصد اصطلاح آن سرمایه‌گذاری شود (هریرو⁴، 2018:442). برای سرمایه اجتماعی سه بُعد تحت عنوان ساختاری، رابطه‌ای و شناختی در نظر گرفته شده است. بُعد ساختاری سرمایه اجتماعی

1- Veenhoveen

2- Tanaka

3- Blachino

4- Herrero

اشاره به الگوی کلی تماس‌های بین افراد دارد؛ یعنی شما به چه کسانی و چگونه دسترسی دارید. بُعد شناختی سرمایه اجتماعی نیز اشاره به منابعی دارد که فراهم کننده مظاهر، تعبیرها و تفسیرها و سیستم‌های معانی مشترک در میان گروه‌ها است. بُعد رابطه‌ای توصیف‌کننده نوعی روابط شخصی است که افراد با یکدیگر به خاطر سابقه تعاملاتشان فراهم می‌کنند (چن¹، 2009:38). به نظر می‌رسد میزان بالای سرمایه اجتماعی، باعث می‌گردد تا جوانان فرصت بیشتری برای حضور مؤثر و فعال در عرصه‌های مختلف داشته باشند. به بیان اصولی‌تر مطابق چارچوب نظری کلمن، خانواده به عنوان یک بخش بدوی از سرمایه اجتماعی که روابط اجتماعی در آن شکل می‌گیرد شناخته می‌شود. فرایند سرمایه اجتماعی خانواده اشاره به تعامل واقعی بین والدین و فرزندان دارد و روابط خانوادگی تأثیر مهمی بر سرمایه اجتماعی دارد. از همین رو می‌توان مشاهده نموده که با کاهش روابط خانوادگی، که اخیراً نیز به علت مشکلات اقتصادی زیاد شده است، زمینه برای اعتیاد می‌تواند فراهم گردد (کوتنایی و قربان نژادشهرودی، 1393:137).

شهابی نژاد، زندی و محمدی (1386) در پژوهش خود با عنوان نقش شفقت خود و حمایت اجتماعی ادراک‌شده در پیش‌بینی اعتیاد اینترنتی دانشجویان بیان کردند بین شفقت خود و حمایت اجتماعی ادراک‌شده با اعتیاد به اینترنت رابطه معنادار وجود دارد و شفقت خود و حمایت اجتماعی ادراک‌شده پیش بین کننده معنادار اعتیاد به اینترنت دانشجویان است. کوهی و همکاران (1391) در پژوهش تأثیر سرمایه اجتماعی بر اعتیاد به اینترنت در میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه استان آذربایجان شرقی؛ نشان دادند که بین سرمایه اجتماعی و اعتیاد به اینترنت رابطه معناداری وجود داشته و دو بُعد اعتماد اجتماعی و شبکه ارتباطات اجتماعی از ابعاد سرمایه اجتماعی، اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کند. غلامی کوتنایی و قربان نژاد شهرودی (1393) در پژوهش خود با عنوان بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی خانواده بر اعتیاد جوانان (شهر قائم شهر)، به این نتیجه دست یافتند که بین سرمایه اجتماعی خانواده و ابعاد آن با اعتیاد به مواد مخدر رابطه معناداری وجود دارد. همچنین نتایج رگرسیون چندگانه نشان داد که سرمایه اجتماعی شناختی درون خانواده قادر به پیش‌بینی اعتیاد است. بیرامی، موحدی و

1- Chen

موحدی (1393) در پژوهش خود تحت عنوان ارتباط حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی با اعتیاد به اینترنت در جامعه دانشجویی بیان کردند که وضعیت افرادی که اعتیاد به اینترنت داشتند، در ابعاد حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی نامطلوب تر بود. دامغانیان، قلعه آقابابایی و جمشیدی (1394) در مطالعه خود با عنوان تأملی بر حمایت سازمانی ادراک شده در پرتو سرمایه اجتماعی بیان نمودند میان سرمایه اجتماعی و حمایت سازمانی ادراک شده رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و از میان ابعاد سرمایه اجتماعی تأثیرگذارترین بُعد آن در میان کارکنان، بُعد رابطه‌ای می‌باشد. افشانی و محمدی (1394) در پژوهش خود تحت عنوان رابطه سرمایه اجتماعی و حمایت اجتماعی در بین بیماران مبتلا به دیابت در شهر یزد به این نتیجه دست یافتند که بین میزان حمایت اجتماعی و ابعاد سرمایه اجتماعی رابطه معنی‌دار و مستقیمی وجود دارد و با افزایش سرمایه اجتماعی، حمایت اجتماعی افزایش می‌یابد. شکر افشان، عسکری‌زاده و باقری (1396) در مطالعه خود تحت عنوان رابطه‌ی بین هراس اجتماعی، سلامت معنوی و رضایت از زندگی با اعتیاد به اینترنت به این نتیجه دست یافتند که هراس اجتماعی، سلامت معنوی و رضایت از زندگی با اعتیاد به اینترنت دانشجویان رابطه‌ی معنادار وجود دارد. ایلگار¹ و همکاران (2011) در پژوهش خود که به بررسی سرمایه اجتماعی، سلامتی و رضایت از زندگی در 50 کشور دنیا پرداختند و به این نتیجه رسیدند که بین این سه متغیر رابطه وجود دارد. ونگ و ونگ² (2013) در پژوهش خود به بررسی ارتباط بین حمایت اجتماعی و کنش متقابل با اعتیاد به اینترنت در میان 1642 نفر پرداختند و نشان دادند که بین حمایت اجتماعی و همچنین کنش متقابل اجتماعی با اعتیاد به اینترنت همبستگی وجود دارد. لاجمن³ و همکاران (2013) در پژوهش خود تحت عنوان نقش همدلی و رضایت از زندگی در اعتیاد به اینترنت و تلفن همراه، به این نتیجه دست یافتند که استفاده بیشتر از اینترنت با نمرات پایین‌تر در همدلی و رضایت از زندگی در ارتباط است. موسایی و درکش⁴ (2014) در پژوهش خود تحت عنوان اثر اعتیاد به اینترنت بر سرمایه اجتماعی

1- Elgar

2- Wang & Wang

3- Lachmann

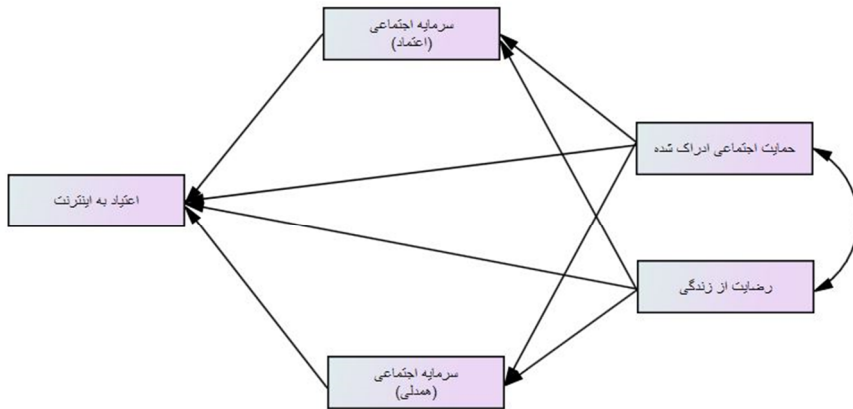
4- Musai & Darkesh

در بین جوانان تهران به این نتیجه دست یافتند که رابطه معناداری بین این دو متغیر وجود دارد. بر اساس نتایج آن‌ها افزایش اعتیاد به اینترنت سبب کاهش سرمایه اجتماعی خواهد شد. چیویک و یلدز¹ (2017) در پژوهش خود تحت عنوان نقش حمایت اجتماعی ادراک شده، مقابله و تنهایی در پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت در جوانان به این نتیجه دست یافتند که حمایت اجتماعی ادراک شده، احساس تنهایی، سبک‌های مقابله‌ای اجتناب‌شناختی و مسئله مدار توانستند اعتیاد به اینترنت را به طور معناداری پیش‌بینی کنند. لی² و همکاران (2018) در مطالعه خود با عنوان حمایت اجتماعی ادراک شده و اعتیاد به اینترنت، بیان نمودند بین حمایت اجتماعی ادراک شده و اعتیاد به اینترنت رابطه منفی وجود دارد. بلاچنیو و همکاران (2019) در پژوهش خود با عنوان اعتیاد به اینترنت، رضایت از زندگی و عزت نفس به این نتیجه دست یافتند که افراد دارای اعتیاد به اینترنت، رضایت از زندگی کمی دارند و همچنین این افراد از عزت نفس پایینی برخوردارند.

سرمایه اجتماعی، حاصل پدیده‌هایی همچون اعتماد متقابل، تعامل اجتماعی متقابل، گروه‌های اجتماعی، احساس هویت جمعی، احساس وجود تصویری مشترک از آینده و کار گروهی است که با تعاملات مؤثر بین فردی و گروهی، می‌توان زمینه‌های پیشگیری از خطرپذیری و بسیاری از آسیب‌های اجتماعی همچون خشونت، مصرف مواد مخدر، الکل و رفتارهای جنسی پرخطر را فراهم آورد. بنابراین با توجه به این مطالعات می‌توان به این نتیجه رسید که عوامل زیادی با متغیر سرمایه اجتماعی در ارتباطند و این متغیر با توجه به نقش واسطه‌ای که در پژوهش حاضر دارد، احتمالاً بتواند بین رضایت از زندگی و حمایت اجتماعی با اعتیاد به اینترنت رابطه برقرار کند. بنابر آنچه گفته شد آمار بالای میزان اعتیاد به اینترنت از یک‌سو، وجود برخی عوامل تسهیل‌گر در گرایش افراد به اعتیاد به اینترنت از سوی دیگر و همچنین بررسی نقش عوامل میانجی در این روابط، پژوهش حاضر در پی پاسخ‌گویی به این سؤال بود که آیا مدل روابط ساختاری بین حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی با اعتیاد به اینترنت با نقش واسطه‌گری سرمایه اجتماعی دارای برازش می‌باشد.

1- Cevik & Yildiz

2- Lei

شکل 1. مدل مفهومی مدل معادلات ساختاری حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی با اعتیاد به اینترنت: با آزمون نقش واسطه‌ای سرمایه اجتماعی

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر با توجه به موضوع آن همبستگی از نوع مدل معادلات ساختاری می‌باشد. جامعه آماری در این تحقیق شامل کلیه دانشجویان دانشگاه پیام نور واحد مهاباد در نیمسال اول تحصیلی سال 98-99 بود (N=1500) و نمونه آماری 210 بود که با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از روش‌های همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر و نرم‌افزار Spss و نرم‌افزار Amos تحلیل شد. جهت اجرای پژوهش از پرسشنامه اعتیاد به اینترنت توسط یانگ¹ (1998)، که حاوی 20 سوال بوده و بصورت لیکرت 0 تا 5 نمره گذاری می‌گردد، استفاده شد. علوی، مرایی، جنتی، اسلامی و حقیقی (1389) در پژوهش خود آلفای کرونباخ را 0/92 گزارش دادند. همچنین پرسشنامه رضایت از زندگی دینر² و همکاران (1985) که 5 سوال داشته و بصورت لیکرت 7 درجه‌ای پاسخ داده می‌شود. همچنین بیانی، کوچکی و گودرزی (1386) ضریب آلفای کرونباخ 0/83 گزارش کرده‌اند. پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک شده زایمت³ و همکاران (1988) دارای 12 گویه 7 گزینه‌ای است.

1- Young

2- Diener

3- Zimet

پایایی درونی این ابزار با استفاده از آلفای کرونباخ 0/86 است (براور، امسلی، کید، لاجنر و سدات¹، 2008) و در نهایت پرسشنامه سرمایه اجتماعی ناهاپیت و گوشال² (1998) که دارای 13 گویه است با یک مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای است. در پژوهش قاسم‌زاده علیشاهی و همکاران (1394) پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ بالای 0/70 به دست آمده است.

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های توصیفی

جدول 1 ویژگی‌های جمعیت‌شناختی متغیرها پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول 1. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه پژوهش

جنسیت	دختر	پسر
	163	42
تحصیلات	کارشناسی	کارشناسی ارشد
	196	9

ب) یافته‌های استنباطی

جدول شماره 2 میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش و ماتریس ضرایب همبستگی آنها را نشان می‌دهد.

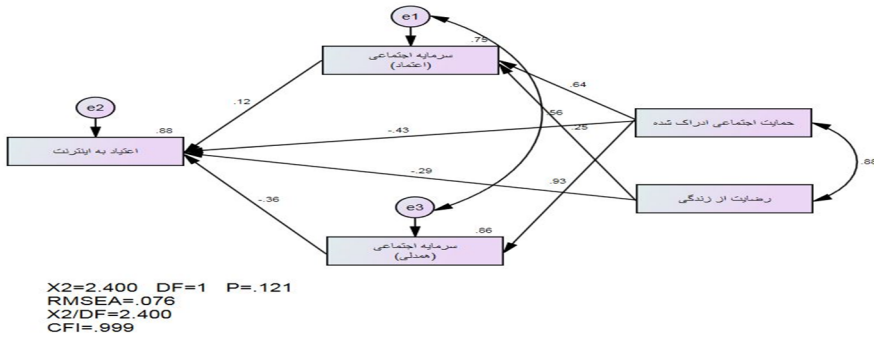
جدول 2. میانگین و انحراف استاندارد و ضرایب ماتریس همبستگی متغیرها

	5	4	3	2	1	SD	M	
1- حمایت اجتماعی ادراک شده					1	10	34/21	
2- رضایت از زندگی				1	** /88	3/88	12/17	
3- سرمایه اجتماعی (اعتماد)			1	** 0/80	** /86	3/66	12/75	
4- سرمایه اجتماعی (همدلی)		1	** /89	** 0/80	** 0/92	22/63	5/53	
5- اعتیاد به اینترنت	1	** -0/88	** -0/81	** -0/86	** -/92	19/59	60/12	

همان‌طور که در جدول 2 مشاهده می‌شود، کلیه متغیرهای پیش‌بین با اعتیاد به اینترنت رابطه معنادار منفی در سطح 0/01 دارند. برای بررسی برازش مدل از تحلیل مسیر براساس نرم‌افزار ایموس استفاده شد.

1- Bruwer

2- Nahapiet & Ghoshal

شکل 2. مدل اصلاح شده پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس متغیرهای مورد مطالعه

جدول 3. شاخص‌های برازندگی مدل اصلاح شده تحلیل مسیر پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس

متغیرهای مورد مطالعه

شاخص	Df	X ²	RMSEA	CFI	NFI	IFI	GFI
مقدار	1	2/400	0/076	0/99	0/99	0/99	0/99

همان‌طور که نتایج جدول 4 نشان می‌دهد از آنجا که شاخص‌های CFI، NFI، IFI و GFI بزرگتر یا مساوی 0/90 و شاخص RMSEA مساوی یا کوچک‌تر از 0/1 بود؛ شاخص‌های برازش نشان‌دهنده‌ی برازش عالی داده‌ها با مدل اصلاح شده است. در ادامه وزن‌های رگرسیون مدل تحلیل مسیر پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس متغیرهای مورد مطالعه ارائه شده است.

جدول 4. وزن‌های رگرسیون مدل تحلیل مسیر پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت بر اساس متغیرهای مورد

مطالعه

Label	P	C.R.	S.E.	Estimate		
par_3	***	10/202	0/025	0/254	حمایت اجتماعی ادراک شده	<--- سرمایه اجتماعی(اعتماد)
par_4	***	20/037	0/028	0/552	حمایت اجتماعی ادراک شده	<--- سرمایه اجتماعی(همدلی)
par_5	0/005	2/806	0/064	0/180	رضایت از زندگی	<--- سرمایه اجتماعی(اعتماد)
par_9	0/120	-1/553	0/071	-0/110	رضایت از زندگی	<--- سرمایه اجتماعی(همدلی)
par_1	***	-5/583	0/153	-0/851	حمایت اجتماعی ادراک شده	<--- اعتیاد به اینترنت
par_2	***	-5/851	0/252	-1/473	رضایت از زندگی	<--- اعتیاد به اینترنت
par_6	0/030	2/174	0/290	0/631	سرمایه اجتماعی(اعتماد)	<--- اعتیاد به اینترنت
par_7	***	-4/811	0/263	-1/263	سرمایه اجتماعی(همدلی)	<--- اعتیاد به اینترنت

همان‌طور که در مدل و جدول نمایان است متغیرهای حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی هر دو می‌توانند از طریق مؤلفه‌ی اعتماد، اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی کنند، اما تنها حمایت اجتماعی ادراک شده می‌تواند از طریق مؤلفه‌ی همدلی، اعتیاد به اینترنت را پیش‌بین کند. به عبارت دیگر متغیر سرمایه اجتماعی می‌تواند رابطه‌ی بین متغیرهای حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی را با اعتیاد به اینترنت واسطه‌گری کند، یعنی متغیرهای حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی می‌توانند به صورت غیر مستقیم و از طریق سرمایه اجتماعی، اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی کنند. نکته‌ی دیگر این است که هم حمایت اجتماعی ادراک شده و هم رضایت از زندگی می‌توانند به صورت مستقیم اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر نشان داد بین حمایت اجتماعی ادراک شده و اعتیاد به اینترنت رابطه منفی معناداری وجود دارد. نتیجه به دست آمده، با نتایج پژوهش‌های ونگ و ونگ (2013) همسو است. همچنین نتایج نشان داد بین رضایت از زندگی و اعتیاد به اینترنت رابطه منفی معناداری وجود دارد و با نتایج پژوهش‌های بلاچینو و همکاران (2019) همسو بود. نتایج نشان داد بین سرمایه اجتماعی و اعتیاد به اینترنت رابطه منفی معناداری وجود دارد و با نتایج پژوهش‌های غلامی کوتنایی و قربان نژاد شهرودی (1393) همسو است. همچنین نتایج نشان داد بین سرمایه اجتماعی و حمایت اجتماعی ادراک شده رابطه مثبت معناداری وجود دارد و این یافته با مطالعه دامغانیان و همکاران (1394) همسو بود. در ادامه، نتایج نشان داد بین سرمایه اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. با نتایج پژوهش‌های ایلگار و همکاران (2011) همسو بود. در تبیین نتایج بدست آمده در زمینه رابطه بین متغیرهای حمایت اجتماعی ادراک شده، رضایت از زندگی و سرمایه اجتماعی می‌توان عنوان نمود که زمانی که فرد از سوی اجتماع و خانواده حمایت مناسبی دریافت نمی‌کند، ممکن است دچار این تحریف شناختی شود که هیچ کس او را دوست ندارد، در ضمن رضایت وی از زندگی واقعی کاسته شده و لذا احساس بی‌ارزشی و پوچی نماید و ناخودآگاه ترجیح دهد که در اینترنت وقت خود را بگذراند.

نهایتاً نتایج نشان داد مدل معادلات ساختاری بین حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی با اعتیاد به اینترنت با آزمون واسطه‌گری سرمایه اجتماعی دارای برازش است. با توجه به یافته‌ها و مدل پژوهش حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی به صورت مستقیم با اعتیاد به اینترنت رابطه منفی معناداری داشتند. همچنین متغیر حمایت اجتماعی ادراک شده از طریق هر دو مؤلفه سرمایه اجتماعی یعنی اعتماد و همدلی به اعتیاد به اینترنت به صورت غیر مستقیم رابطه داشت، در حالی که متغیر رضایت زناشویی تنها از طریق مؤلفه اعتماد از سرمایه اجتماعی با اعتیاد به اینترنت به صورت غیر مستقیم ارتباط داشت. نتیجه به دست آمده، با نتایج پژوهش‌های ونگ و ونگ (2013)، لاجمن و همکاران (2013)، ایلگار و همکاران (2011)، شهابی نژاد و همکاران (1386)، شکر افشان و همکاران (1396) همسو بود. از طرفی چویک و یلدیز (2017) در مطالعه خود نشان داد حمایت اجتماعی ادراک شده مربوط به دیگران و احساس تنهایی با اعتیاد به اینترنت مرتبط است، اما حمایت ادراک شده دوستان و خانواده با اعتیاد به اینترنت مرتبط نیست.

در تبیین این یافته از پژوهش می‌توان اذعان کرد که استفاده بیش از حد از اینترنت باعث می‌شود که انزوای اجتماعی و فردگرایی در بین کاربران تشدید یابد که این امر تضعیف کننده سرمایه اجتماعی است. بنابراین می‌توان گفت که شبکه روابط اجتماعی در اعتیاد به اینترنت نقش اساسی دارد (برالوسکیا و همکاران، 2019). با افزایش میزان استفاده از اینترنت و وابستگی بیش از حد، اعتماد اجتماعی کاهش و محدودتر شدن شبکه ارتباطات اجتماعی به وجود می‌آید (لی و همکاران، 2018). همچنین می‌توان گفت افرادی که از احساس خودبیگانگی دارند بیشتر به اینترنت روی می‌آورند که این مورد می‌تواند ناشی از احساس رضایت از زندگی و حمایت اجتماعی ضعیفی باشد که سرمایه اجتماعی افراد را به صورت منفی تحت تاثیر قرار داده است. در همین راستا نیز غلامی کوتنایی و قربان نژاد شهرودی (1393) نیز بیان می‌دارند سرمایه اجتماعی بالا با گرایش پایین به سمت اعتیاد مرتبط است. آنها معتقدند با بهبود و افزایش رابطه والدین-فرزند و به عبارتی افزایش سرمایه اجتماعی، گرایش افراد به سمت انواع اعتیاد کاهش می‌یابد. بیرامی و همکاران (1393) نیز معتقدند با افزایش احساس تنهایی در افراد امکان گرایش به سمت اعتیاد به اینترنت افزایش می‌یابد و افرادی که حمایت

اجتماعی زیادی از اینترنت دریافت می‌کنند، بیشتر گرایش به سمت اعتیاد به اینترنت دارند. شکرافشان و همکاران (1396) نیز معتقدند اگر افراد در زندگی خود با افراد خانواده ارتباط خوبی نداشته و رضایت زندگی کمی داشته باشند، جهت رهایی از افکار و احساسات خود بیشتر به سمت فضای مجازی می‌روند.

افزایش سرمایه اجتماعی بر اعتیاد به اینترنت تأثیری مثبت و سازنده از آن جهت دارد که می‌تواند گرایش دانشجویان به اعتیاد به اینترنت را کاهش دهد زیرا به زعم محققان و متخصصان این حوزه، اصل اساسی سرمایه اجتماعی روابط تبلور یافته بین افراد، اعتماد اجتماعی و مواردی از این قبیل است که تقویت، تثبیت و تعمیق هسته‌های اعتماد در بین دوستان، والدین و فرزندان و همچنین گسترش روابط شبکه‌ای و مشارکت افراد در محیط اجتماعی باعث کاهش فردگرایی و انزوای اجتماعی در دانشجویان می‌شود که این امر می‌تواند به نوعی رضایت از زندگی و حمایت اجتماعی را در بین افراد تقویت کند که با ارتقاء نمرات این دو متغیر، شاهد کاهش اعتیاد به اینترنت خواهیم بود. از سویی دیگر سرمایه اجتماعی رابطه تنگاتنگی به حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی در افراد دارد به همین دلیل در این پژوهش توانست رابطه‌ی حمایت اجتماعی ادراک شده و رضایت از زندگی با اعتیاد به اینترنت در دانشجویان را واسطه‌گری کند.

پیشنهادها

- جلسات آموزش خانواده در مراکز مشاوره، دانشگاه‌ها، مدارس و دیگر مکان‌ها اجرا گردد و در مورد نحوه برقراری رابطه مطلوب با افراد خانواده تکنیک‌هایی آموزش داده شود تا با افزایش روابط مطلوب، میزان حمایت والدین از جوانان افزایش یافته و جوانان کمتر به سمت فضای مجازی پناه ببرند؛

- با توجه به شیوع بالای اعتیاد به اینترنت، بسته‌های درمانی در زمینه افزایش رضایت از زندگی برای جوانان فراهم گردد و در جلسات آموزشی دانشگاهی، نحوه مثبت-نگری به مؤلفه‌های فردی و بین فردی آموخته شده و زمینه افزایش رضایت از زندگی فراهم گردد؛

- خانواده‌ها با ایجاد روابط عاطفی و سالم در بین اعضای خود و ایجاد شرایط و برنامه‌های متنوع برای گذراندن اوقات فراغت خود اجازه جایگزینی فضای مجازی و زندگی در آن را به افراد خانواده ندهند؛
- جلسات آموزشی مهارت‌های زندگی از جمله مهارت دوست‌یابی و تعامل با افراد همسال برای جوانان فراهم گردد تا با افزایش میزان رابطه حقیقی با افراد مناسب همسال، برای کاهش میزان اعتیاد به اینترنت اقداماتی فراهم نمود؛
- در جلسات آموزش خانواده برای افزایش سرمایه اجتماعی، شیوه‌های افزایش میزان همدلی و اعتماد برای جوانان و اعضای خانواده فراهم گردد؛
- با فراهم آوردن امکانات ارتباط جمعی فیزیکی در دانشگاه‌ها (از جمله برگزاری جلسات تفریحی، ورزشی و فرهنگی) از میزان اوقات بیکاری جوانان کاسته شده و در نتیجه آن میزان اعتیاد به اینترنت نیز کاهش یابد؛
- مسئولان و نهادهای اجرایی با فراهم آوردن زیرساخت‌های اشتغال (به‌خصوص اشتغال از طریق فضای مجازی و اینترنتی) از پتانسیل و توانمندی جوانان در زمینه اینترنت و کسب و کارهای اینترنتی استفاده نمایند.

تقدیر و تشکر

در پایان برخورد لازم می‌دانم از دانشجویان و همکاران محترم دانشگاه پیام نور مهاباد که در اجرای این مطالعه همکاری داشتند، تشکر و قدردانی کنم.

- افشانی، علیرضا و محمدی، نفیسه (1394). رابطه سرمایه اجتماعی و حمایت اجتماعی در بین بیماران مبتلا به دیابت در شهر یزد. پژوهشنامه مددکاری اجتماعی، (6)2، صص 41-57.
http://journals.atu.ac.ir/article_7892.html
- امیدوار، احمدعلی و صارمی، علی اکبر (1389). اعتیاد به اینترنت: توصیف، سبب‌شناسی، پیشگیری، درمان و مقیاس‌های سنجش اختلال اعتیاد به اینترنت. مشهد: انتشارات تمرین.
- بیرامی، منصور؛ موحدی، یزدان و موحدی، معصومه (1393). ارتباط حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی با اعتیاد به اینترنت در جامعه دانشجویی. دو فصلنامه علمی- پژوهشی شناخت اجتماعی، (2)3، صص 109-122.
http://sc.journals.pnu.ac.ir/article_1365.html
- پاشایی، فاطمه؛ نیکبخت، علیرضا و توکل، خسرو (1387). تجربه جوانان از زندگی با اینترنت: مطالعه کیفی. مجله علوم رفتاری. (4)2، صص 333-337.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=86193>
- بیانی، علی اصغر؛ کوچکی، عاشور محمد و گودرزی، حسنیه (1386). اعتبار و روایی مقیاس رضایت از زندگی (SWLS) روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایران. (11)3، صص 259-265.
http://jip.azad.ac.ir/article_512406.html
- دامغانیان، حسین؛ قلعه آقابابایی، فرشته و جمشیدی، لاله (1394). تأملی بر حمایت سازمانی ادراک شده در پرتو سرمایه اجتماعی. پژوهش‌های مدیریت منابع سازمانی، (4)5، صص 73-89.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=318826>
- سلیمی، عظیمه؛ جوکار، بهرام و نیک پور، روشنک (1388). ارتباطات اینترنتی در زندگی: بررسی نقش ادراک حمایت اجتماعی و احساس تنهایی در استفاده از اینترنت. مجله مطالعات روان شناختی. (5)3، صص 81-102.
https://psychstudies.alzahra.ac.ir/article_1607.html
- شکرافشان، ناهید؛ عسکری‌زاده، قاسم و باقری، مسعود (1396). رابطه‌ی بین هراس اجتماعی، سلامت معنوی و رضایت از زندگی با اعتیاد به اینترنت. پژوهش‌های روان‌شناختی اجتماعی، (25)7، صص 77-94.
<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=218193>
- شیخی، منصوره؛ هومن، حیدرعلی؛ احدی، حسن و سپاه منصور، مژگان (1390). مشخصه‌های روان‌سنجی مقیاس رضایت از زندگی. فصلنامه اندیشه و رفتار. (19)5، صص 15-26.
<https://www.sid.ir/fa/Journal/viewPaper.aspx?ID=135449>

- شهبایی نژاد، زهرا؛ زندی، سعید و عزیزمحمدی، ساناز (1396). نقش شفقت خود و حمایت اجتماعی ادراک شده در پیش‌بینی اعتیاد اینترنتی دانشجویان. دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی. 18 (4)، صص 80-91.
- <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=346920>
- صالحی، عصمت و نعیم یوری، مجید (1394). بررسی رابطه بین عوامل خانوادگی با اعتیاد به اینترنت و آسیب‌های ناشی از آن در بین جوانان شهر یزد. نشریه پلیس زن، 20، صص 24-42.
- <https://www.magiran.com/paper/1338266>
- علوی، سید بابک (1380). سرمایه اجتماعی. ماهنامه تدبیر، شماره 116. سال دوازدهم.
- <http://ensani.ir/fa/article/128941/%D9%86%D9%82%D8%B4-7>
- علوی، سیدسلیم؛ مراثی، محمدرضا؛ جنتی فرد، فرشته؛ اسلامی، مهدی و حقیقی، محمد (1389). بررسی ارتباط علایم روانپزشکی با اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه‌های شهر اصفهان. مجله پزشکی بالینی ابن سینا. 2(17)، صص 57-69.
- http://sjh.umsha.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-2-255&slc_lang=fa&sid=1
- عباسی، مریم (1396). نقش واسطه‌ای حمایت اجتماعی ادراک شده در رابطه بین مهارت اجتماعی و کیفیت زندگی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه آزاد واحد مرودشت.
- غلامی کوتنایی، کوروش و قربان نژاد شهرودی، یدالله (1393). بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی خانواده بر اعتیاد جوانان (شهر قائم شهر). دو فصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، 2(4)، صص 115-139.
- https://csr.basu.ac.ir/article_930.html
- فرجی، طوبی و خادمیان، طلیعه (1392). بررسی نقش رضایت از زندگی بر میزان رضایت اجتماعی. فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان. 4(14)، صص 87-102.
- <file:///C:/Users/Arshia/Downloads/29313921005.pdf>
- قائدی، غلامحسین و یعقوبی، حمید (1387). بررسی رابطه بین ابعاد حمایت اجتماعی ادراک شده و ابعاد بهزیستی در دانشجویان دختر و پسر، مجله آرمغان دانش، 13(2)، صص 81-70.
- <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=87904>
- قاسم زاده علیشاهی، ابوالفضل؛ کاتب، مهدی و کاظم زاده بیطالی، مهدی (1394). نقش تعاملی ابعاد سرمایه اجتماعی بر آموزش و اثربخش اساتید علوم پزشکی. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، 15(81)، صص 647-639.
- http://ijme.mui.ac.ir/browse.php?a_id=3744&sid=1&slc_lang=fa
- کوهی، کمال؛ بوداقتی، علی؛ عباس زاده، محمد و علیزاده اقدم، محمد باقر (1391). تأثیر سرمایه اجتماعی بر اعتیاد به اینترنت در میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه استان آذربایجان شرقی. فصلنامه علمی پژوهشی خانواده و پژوهش، 9(2)، صص 157-127.

<https://elmnet.ir/Article/1703599-24491>

– American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders. Washington, DC: APA.

<https://www.psychiatry.org/psychiatrists/practice/dsm>

– Blachino, A. Przepiokra, A. Benvenuti, M. Mazzoni, E. & Seidman, G. (2019). Relations between Facebook Intrusion, Internet Addiction, Life Satisfaction, and Self-Esteem: a Study in Italy and the USA. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 17(4), 793–805.

<https://lirias.kuleuven.be/2350342?limo=0>

– Bruwer, B., Emsley, R., Kidd, M., Lochner, C. & Seedat, S. (2008). Psychometric properties of the Multidimensional Scale of Perceived Social Support in youth. *Comprehensive Psychiatry*, 49(2), 195-201.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5702313/>

– Brailovskaia, J., Rohmann, E., Bierhoff, H., Schillack, H., Margraf, J. (2019). the relationship between daily stress, social support and Facebook Addiction Disorder. *Journal of Psychiatry Research*. 276, 167-174.

<https://europepmc.org/article/med/31096147>

– Cevik, G. B., & Yildiz, M. A. (2017). The Roles of Perceived Social Support, Coping, and Loneliness in Predicting Internet Addiction in Adolescents. *Journal of Education and Practice*, 8(12), 64-73.

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1140618.pdf>

– Chen, I. Y. L. (2009). Social Capital, IT Capability, and the Success of Knowledge Management Systems. *Knowledge Management & E-Learning: An International Journal*, 1(1), 36-50.

<http://www.kmel-journal.org/ojs/index.php/online-publication/article/view/5>

– Chen, T. H., Hsiao, R. C., Liu, T. L. & Yen, C. F. (2019). Predicting effects of borderline personality symptoms and self-concept and identity disturbances on internet addiction, depression, and suicidality in college students: A prospective study. *Kaohsiung Journal of Medical Sciences*. 35(8);508-514.

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31063227/>

– Davis, M. I. & Jason, L. A. (2005). Sex Differences in Social Support and Self-Efficacy within a Recovery Community. *American journal of community psychology*, 36(3-4), 259-274.

<https://link.springer.com/article/10.1007/s10464-005-8625-z>

– Diomidous, M., Chardalias, K., Magita, A., Koutonias, P., Panagiotopoulou, P., & Mantas, J. (2016). Social and Psychological Effects of the Internet Use. *Acta informatica medica: AIM: Journal of the Society for Medical Informatics of Bosnia & Herzegovina: casopis Društva za medicinsku informatiku BiH*, 24(1), 66–68.

<http://europepmc.org/article/med/27041814>

– Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J & Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale, *Journal of personality assessment*. 49(1). 71-75.

https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1207/s15327752jpa4901_13

- Elgar, F. J. Davis, C. G. Wohl, M. J. Trites, S. J. Zelenski, M. Z. & Martin, M. S. (2011). Social capital, health and life satisfaction in 50 countries. *Health & Place*, 17(5), 1044-1053.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21784694/>
- Herrero, I. (2018). How Familial Is Family Social Capital? Analyzing Bonding Social Capital in Family and Nonfamily Firms. *Family Business Review*, 31(4), 441–459.
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0894486518784475>
- Ho, R.C., Zhang, M.W., Tsang, T.Y., Toh, A.H., Pan, F., Lu, Y., Cheng, C., Yip, P.S., Lam, L.T., Lai, C.M., Watanabe, H., Mak, K.K. (2014). The association between internet addiction and psychiatric co-morbidity: a meta-analysis. *Journal of BMC Psychiatry*. 14, 143-149.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24947851/>
- Kearns, A., & Whitley, E. (2019). Associations of internet access with social integration, wellbeing and physical activity among adults in deprived communities: evidence from a household survey. *BMC public health*, 19(1), 860-872.
<https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-019-7199-x>
- Keyes, C.L.M. Shmotkin, D. & Ryff, C.D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(6), 1227-1200.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12051575/>
- Lachmann, B., Sindermann, C., Sariyska, R. Y., Luo, R., Melchers, M. C., Becker, M., Cooper, A. J., & Montag, C. (2018). The Role of Empathy and Life Satisfaction in Internet and Smartphone Use Disorder. *Frontiers in Psychology*, 9, 398.
<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2018.00398/full>
- Lee, D. S., & Ybarra, O. (2017). Cultivating Effective Social Support through Abstraction: Reframing Social Support Promotes Goal-Pursuit. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 43(4), 453–464.
<https://psycnet.apa.org/record/2017-11433-002>
- Lei, H., Li, S., Chiu, M.M., Lu, M. (2018). Social support and Internet addiction among mainland Chinese teenagers and young adults: A meta-analysis. *Journal of Computers in Human Behavior*. 85, 200-209.
<https://repository.eduhk.hk/en/publications/social-support-and-internet-addiction-among-mainland-chinese-teen>
- Lin, N., & Erickson, B. (2008). Theory, measurement, and the research enterprise on social capital In: Lin N, Erickson B, editors. *Social capital: An international research program*. Oxford: Oxford University Press.
- Musai, M. & Darkesh, M. (2014). The Effects of Internet Addiction on Social Capital among the Youth in Tehran. *International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences*, 3(4), 186- 203.
https://www.researchgate.net/publication/287697268_The_Effects_of_Internet_Addiction_on_Social_Capital_among_the_Youth_in_Tehran

- Nahapiet, J. Ghoshal, S. (1998). Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage. *Academy of management review*, 23(2), 242-266.
<https://www.jstor.org/stable/259373?seq=1>
- Starcevic, V. (2019). Book review: Internet Addiction. *Australasian Psychiatry*, 27(6), 656-656.
<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1039856219859283>
- Tanaka, M., Afifi, T. O., Wathen, C. N., Boyle, M. H. & Macmillan, H.L. (2014). Evaluation of sex differences in health-related quality of life outcomes associated with child abuse: Results from the Ontario Child Health Study. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 1, 1-11.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7192193/>
- Vadlin, S. Åslund, C. Hellström, C. & Nilsson, K. W. (2016). Associations between problematic gaming and psychiatric symptoms among adolescents in two samples. *Addictive Behaviors*, 61, 8-15.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27203825/>
- Veenhoveen.R (2003) Happiness, *The Psychologist*, vol. 16. pp.99-129.
- Wang, E. S., & Wang, M. C. (2013). Social support and social interaction ties on internet addiction: integrating online and offline contexts. *Cyber psychology, behavior and social networking*, 16(11), 843-849.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23848959/>
- Young, K.S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyber psychology & Behavior*, 1(3), 237-244.
<https://psycnet.apa.org/record/2000-16534-005>